

Instytut Pamięci Narodowej - Szczecin

<https://szczecin.ipn.gov.pl/pl9/aktualnosci/162601,CyganieRomowie-1945-1989-Nie-takie-zwykle-w-PRL.html>
06.05.2024, 06:11

Cyganie/Romowie 1945-1989. Nie takie zwykłe w PRL

W czwartek 14 kwietnia zapraszamy do Przystanku Historia na dyskusję w niecodziennym temacie. Dowiedz się jak wyglądało życie Romów w PRL.

Miejsce
Przystanek Historia w Szczecinie
Plac Brama Portowa 1
(Posejdon, I piętro)

Więcej na stronie
szczecin.ipn.gov.pl

Dyskusja

Cyganie/Romowie 1945-1989. Nie takie zwykłe życie w PRL

Termin
**14 kwietnia (czwartek)
godz. 17.30**

Uczestnicy
**dr Piotr Krzyżanowski
dr Magdalena Semczyszyn
Jarosław Palicki (moderator)**

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Szczecinie

PRZYSTANEK
HISTORIA
SZCZECIN
CENTRUM EDUKACYJNE IPN

Cyganie/Romowie 1945-1989. Nie takie zwykłe w PRL

Dzieje Cyganów w powojennej Polsce pokazują utopijność poprzedniego systemu podporządkowanego ideologii.

Władze państwowe PRL dążyły do zrealizowania postulatu jednolitego społeczeństwa, w którym brak było miejsca dla mniejszości etnicznych i odmienności kulturowych. Realizacja przez państwo wizji jednorodnego społeczeństwa socjalistycznego odcisnęła się piętnem na życiu Cyganów, którym władze odmówiły w 1964 roku prawa do wędrowki. Styl życia Cyganów w sposób wyraźny odstawał od reszty społeczeństwa. Cyganie swoją mobilnością naruszali zasady określone przez państwo takie jak obowiązek meldunkowy, obowiązek szkolny czy też nakaz pracy. Stan taki nie mógł pozostać bez reakcji państwa. Celem władz było rozciągnięcie pełnej kontroli nad życiem Cyganów. Rezultatem podjętych przez państwo działań była konfrontacja dwóch odmiennych stylów życia - jednego opartego na wielowiekowej tradycji społeczności o charakterze zamkniętym ze stylem proponowanym przez władze.

Wytyczony cel asymilacji Cyganów władze państwowe chciały osiągnąć za pomocą szerokiego zakresu środków przymusu. Stosowany przez władze przymus prawny zatracił niekiedy swój legalny charakter (zgodny z prawem pozytywnym) i nabierał przez to cech przemocy oraz psychicznego terroru.

Władze państwowe usiłowały realizować swój zamiar asymilacji Cyganów bez realnych środków materialnych w okresie potrzebnym na naukę języka polskiego i zawodu. Cyganie w owym czasie na ogół byli analfabetami i wykonywali zawody stosowne do potrzeb i możliwości związanych z koczowniczym trybem życia. Te sprawy, które wędrując rozwiązywali wcześniej bez trudu, podczas pobytu długotrwałego w jednym miejscu stawały się problemem. Znaczną trudnością dla władz państwowych było zapewnienie rodzinom cygańskim mieszkań. W rezultacie prowadzonej akcji osiedleńczej Cyganie trafiali na ogół do prymitywnych baraków lub zdewastowanych wojną budynków mieszkalnych, albo egzystowali w swoich dotychczasowych wozach na ledwie utwardzonych placach, często bez zabezpieczenia elementarnych warunków sanitarnych.

Osiedlenie oznaczało więc wegetację w bardzo trudnych warunkach, w środowisku na ogół przejawiającym niechęć lub nawet wrogość.

Wydany przez władze PRL w 1964 roku zakaz wędrowki taborami nie spotkał się ze społecznym oporem czy choćby społeczną krytyką. Doszło do zadziwiającej zgodności postaw społeczeństwa polskiego i państwa realizującego swój plan akcji osiedleńczej.

Był to efekt uznania przez władze państwowe Cyganów za grupę jawnie przekraczającą ustalone normy.

W wyniku przymusowej akcji osiedleńczej Cyganie utracili tożsamość jako nomadowie, zostali pozbawieni tego co stanowiło istotny komponent ich tradycji i obyczaju. zostali odcięci od wielowiekowej tradycji. Została także naruszona struktura społeczna Cyganów, doszło do przerwania tradycyjnych więzi i rozproszenie rodzin.

Ostatecznie konsekwencją przymusowego osiedlenia było to, że Cyganie zamiast oczekiwanego przez władze otwarcia na zmieniającą się rzeczywistość, stanęli przed koniecznością ochrony własnej tożsamości kulturowej przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz. Cyganie pozostali grupą etniczną (narodową) o zatrzymanym procesie asymilacyjnym.

Zapoczątkowane w Polsce w 1989 roku przemiany polityczne położyły kres działaniom asymilacyjnym państwa. Zmiana ustroju w 1989 roku ujawniła obszary zniszczeń jakie pozostawił po sobie poprzedni ustrój. Czas pokazał, że chociaż zakończyła się historia państwa kierującego się socjalistyczną miarą, to kwestia cygańska dla władz państwowych nie straciła na aktualności.

Aby zobaczyć odtworzyć włącz
JavaScript